

Asia: VN/29942/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta Manner-Suomen vesiviljelystrategiaksi 2030

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ympäristöministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua edellä mainitusta vesiviljelystrategiasta vuoteen 2030 ja toteaa lausuntoon seuraavaa:

Euroopan unionin yhteistä kalastuspolitiikkaa koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1380/2013 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee laatia strategiat kestäväälle vesiviljelylle, joilla parannetaan vesiviljelyalan kilpailukykyä, vähennetään siihen kohdistuvaa hallinnollista taakkaa, edistetään toimijoiden pääsyä sopiville alueille sekä asetetaan ympäristö, taloutta ja sosiaalisia vaikutuksia mittaavat indikaattorit. Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston 2021-2027 (2021/1139) mukaista tukea voidaan myöntää vain sellaisille toimille, jotka ovat kansallisen vesiviljelystrategian mukaisia, joten tämän strategian kirjauksilla on olennainen vaikutus alan rahoituksen suuntaamiseen. Lisäksi komission antamat suuntaviivat vesiviljelylle ulottuvat vuoteen 2030, joiden huomioiden tulee myös ottaa tässä huomioon.

Ympäristöministeriö pitää yleisesti esitystä hyvänä ja pitää tärkeänä, että Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston rahoituksessa tullaan uudella kaudella entistä paremmin huomioimaan myös ympäristön kantokyvyn reunaehdot. Se miten alan kasvu ja vesien ja merentilan tavoitteet yhteensovitetään voi olla vaikeaa. Nykyisenkin vesiviljelystrategian 20 miljoonan kilon tavoitteista jäätiin noin puoleen, joten uudet kasvutavoitteet ovat erittäin kunnianhimoiset. Vesiviljelystrategiassa on mainittu, että kalankasvatuksen vesistövaikutus on kokonaisuutena katsoen vähäinen, vain noin 1-2 % Suomen ravinnekuormituksesta Itämereen, mutta on todettu myös sen paikallisvaikutuksista. Ympäristöministeriö tuo myös esiin, kuten strategiassakin mainitaan, että vesiviljelytuotanto ei saa vaarantaa vesien hyvän tilan tavoitteiden saavuttamista tai ylläpitämistä vesien ja merenhoidon Suomea sitovan lainsäädännön tavoitteiden mukaisesti. Huomattakoon, että kalankasvatus on melko keskittynyttä ja ympäristön kantokyky tulee ottaa huomioon kokonaisvaltaisesti käsiteltäessä yksittäisten hankkeiden ympäristölupia. Todettakoon, että rannikkovesien tila on heikentynyt viimeisimmän vesienhoitosuunnitelman mukaan. Lisäksi tuoreimman merenhoidon tila-arvion mukaan (2011-2016) rehevöitymisen osalta koko merialueen

tila on heikko. Vesienhoidon ekologisen luokituksen mukaan Suomen rannikkovesien tila on heikentynyt kaikkialla muualla paitsi Suomenlahdella, ja sielläkin vesimuodostumien tila on tyydyttävä tai sitä huonompi.

Vesiviljelyn nykytilan kuvauksessa on esitetty, että Manner-Suomen osuus tuotannosta oli vuonna 2020 8,5 miljoonaa kiloa, ympäristöhallinnon järjestelmässä oleva luku on 11 miljoonaa kiloa.

Vesiviljelystrategian visio

Vesiviljelyn lisäämistavoitteen osalta, joka pohjautuu kotimaisen kalan edistämishjelmaan, ympäristöministeriö tuo esiin, että tavoite vesiviljelyn lisäämisestä on laskettu ravitsemussuosituksen perusteella, kuinka paljon kalaa tulisi käyttää ja se katettaisiin kotimaisella kalalla. Kasvun mahdollisuuksia ympäristörajoitteiden kannalta ei ole arvioitu. Visiossa ei ole mainittu kasvutavoitteen vaikutuksia kuormitukseen, eikä ole esitetty tavoitteita niistä. Ympäristöministeriö painottaa, että kuormituksen osalta tulee ottaa huomioon vesienhoidon ja merenhoidon kuormituksen vähentämistavoitteet. Suomi on sitoutunut myös useisiin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka edistävät meriympäristön suojelua. Keskeisin kuormituksen vähentämistavoitteiden kannalta on Itämeren suojelua koskeva HELCOM yleissopimus. HELCOM on määritellyt Itämeren avomerta koskevat ravinnekuormituksen maakohtaiset enimmäismäärät eli kuormituskatot vuonna 2013 ja myös ne vaikuttavat kalankasvatukseen lisäämismahdollisuuksiin.

Ympäristöministeriö esittää, että kasvu edellyttää toiminnan muuttumista laajassa kuvassa, eikä sitä välttämättä voida toteuttaa nykyisillä vesiviljelyn toimintatavoilla. Muutos voi vaatia esimerkiksi uusien teknologioiden ja kiertovesikasvatuksen lisäämistä. Lisäksi tulee innovoida uusia toimintatapoja kuten aquaponics –tyyppistä erilaisten toimintojen yhdistämistä kalankasvatukseen kuten esimerkiksi kasvihuonetuotantoa ja biokaasun sekä kierrätyslannoitteiden tuotantoa. Viime kädessä, kuten strategiassa mainitaankin, alan kasvun vaatimat toimet ovat riippuvaisia yritysten investoinneista ja valinnoista. Ympäristöministeriö tuo kuitenkin esiin, että vaikka kuormitus vähenisi tuotettua kalakiloa kohti, lisääntyisi kokonaiskuormitus tuotannon kasvaessa ja merialueillamme, erityisesti rannikoilla, on alueita, jonne ei lisäkuormitusta voida sallia.

Strategisten valintojen mukaiset välittömästi käynnistettävät toimenpiteet;

Kilpailukykyinen ja kasvuun kannustava toimintaympäristö

Kohdassa 1 esitetään parannettavan vesiviljelyn matalaa ominaiskuormitusta, hiilijalanjälkeä sekä hyvää rehutehokkuutta. Ympäristöministeriö kysyy, että mikäli ominaiskuormituksen parantamisella tarkoitetaan pienentämistä, tulisi muuttaa se muotoon vähennetään tai pienennetään vesiviljelyn jo matalaa ominaiskuormitusta.

Kohta 2. esitetään päivitettävän merialueen sijainninhjaussuunnitelma ottaen huomioon ympäristön tila sekä vesiviljely-yritysten ja muiden vesien käyttömuotojen tarpeet. Ympäristöministeriö ehdottaa muotoiluksi: Sijainninhjaussuunnitelmaa päivitettäessä otetaan paremmin huomioon ja yhteensovitetaan meriympäristön tila. Ympäristöministeriö ehdottaa, että tavoitteena on päivitetty ja tarkistettu sijainninhjaussuunnitelma, joka antaa paremman tietopohjan lupaviranomaiselle. Ympäristöministeriö tuo esiin, että vesientilan lisäksi sijainninhjaussuunnitelmassa tulee ottaa entistä enemmän huomioon myös luonnon monimuotoisuus ja sen suojelu. Ympäristöministeriö pitää hyvänä sijainninhjaussuunnitelman mahdollisimman pikaista päivittämistä ja sitä, että se sisältäisi sijainninhjauksen periaatteet sekä jatkuvasti päivittyvän paikkatietoaineiston, jolloin esimerkiksi vesien ja meren tilaan liittyvät sekä muut ympäristötieto aineistot voidaan pitää ajan tasalla.

Kohta 3. Esitetään otettavan käyttöön päästöperusteiset ympäristöluvat, jotka kannustavat ominaiskuormituksen pienentämiseen. Tämä on jo lainsäädännön puolesta mahdollista. Ympäristöministeriö pitää hyvänä, jos tämä kannustaa toimialaa kehittämään ja ottamaan käyttöön uusia ympäristöinnovaatioita jotka mahdollistaisivat tuotannon kasvun ilman päästöjen lisääntymistä. Näissä päästöjen suuruuden arvioinneissa tulee ottaa huomioon ympäristölle asetetut tavoitteet. Päästöt tulee siis arvioida ja mitoittaa niin, ettei vesien hyvä tilan saavuttaminen vaarannut tai hyvä tila heikkene toiminnan vaikutuksesta. Päästöperusteiden luvan osalta tulee varmistua siitä, että niiden valvonnan osalta toiminnanharjoittajilla on tieto, mitä se vaatii valvonnan mahdollistamiseksi ja että lisäkasvun todentaminen on luotettavaa.

Kestävyys ja vastuullisuus

Kohtaan 4 on hyvä, että on lisätty kiertovesilaitosten kehittäminen ja kannattavuuden parantaminen.

Kohta 9 sisältää toimenpide-ehdotuksen selvittää vähän kuormittavien ja/tai kunnalliseen vedenpuhdistamoon poistovetensä johtavien kiertovesilaitosten käsittelymahdollisuutta ilmoituksenvaraisina. Ympäristöministeriö toteaa, että valmisteltaessa ympäristönsuojelulain yleistä ilmoituksenvaraisuutta koskevaa ympäristöllistä menettelyä ja siihen siirrettäviä toimintoja, asiaa jo kertaalleen tarkasteltiin ja erinäisistä syistä päädyttiin ratkaisuun, jossa kalankasvatuksen kiertovesilaitoksia ei päädytty esittämään siirrettäväksi ilmoitusmenettelyyn. Keskeiset perusteet liittyvät toiminnan ympäristövaikutuksiin, laitosten määrään ja kokoluokkaan sekä siihen, että yleiseen ilmoitusmenettelyyn on käytännössä mahdotonta sisällyttää toimintoja, jotka edellyttävät jonkun toisen lain mukaisen luvan. Kalankasvatuksen kiertovesilaitokset edellyttävät usein vesilain mukaisen vesitalousluvan. Tällaisia toimintoja ei olisi mahdollista käsitellä ilmoitusmenettelyn edellyttämässä 120 vuorokauden määräajassa. Ympäristöministeriö esittääkin, että ko. toimenpide-ehdotuksen poistamista strategiasta ja ettei siten hallinnon resursseja käytetä saman asian selvittämiseen toistamiseen

Kohtaan 11. esitetään muutettavan muotoon; Vesiviljelyn kestävä kasvun tukemiseksi luodaan kannustimia ravinnepäästöjä vähentäville toimille, kuten ravinteiden sitominen kasvatettaviin leviin

tai muista päästölähteistä tulevan kuormituksen pienentäminen tai ravinteiden poistaminen vesistöistä sekä kiertovesikasvatuksen mahdollisuudet esimerkiksi ravinteiden kierrättämisen ja uusiutuvan energian osalta.

Kohdassa 12. esitetään, että luodaan ja käyttöön otetaan malli (kokeilulupa), jolla voidaan kokeilla uusia teknologioita, innovaatioita ja seurantamenetelmiä tuotantomittakaavassa. Perusteluina esitetään, että se mahdollistaa nopean tavan viedä teoriaa käytäntöön ja lisätä tuotantoa ympäristön kannalta kestäväällä tavalla. Ympäristöministeriö toteaa, että ympäristönsuojelulain 527/2014 31 §:ssä säädetään koetoiminnasta ja sillä tarkoitetaan koeluonteista lyhytaikaista toimintaa, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitospäivä- tai ammattimaisesti tällaisen toiminnan vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun näihin rinnastettavan seikan selvittämiseksi ja koetoiminnasta ilmoitetaan YSL 527/2014 § 119 mukaisesti. Koetoiminnan tulee olla lyhytaikaista, eikä tässä mainittu tuotantomittavan toiminta välttämättä ole välttämättä 31 §:n tarkoittamaa toimintaa. Ympäristöministeriö ei voi sitoutua tässä esitetyn kaltaisen kokeilulupamallin käyttöönottoon ja se vaatisi ympäristönsuojelulain muutosta. Ympäristöministeriö toteaa, ettei asiaa voida strategiassa esittää muodossa luodaan ja käyttöön otetaan malli (kokeilulupa).

Strategisten valintojen edistymistä kuvaavat mittarit ja tavoitteet

Taulukon mittarit ovat osin kirjoitettu tavoitteen muotoon esim. mittari; Valtion hallussa olevat vesialueet hyödynnetään vesiviljelyn kestävässä kasvuun. Onko tässä tarkoitus esittää mittarina määrää tai prosentteja jää epäselväksi.

Taulukon 2 sivulla 13-14 Kestävyys ja vastuullisuus –taulukon mittarit ja tavoitteet kohdassa mittarina on, että myönnetty vesiviljelyn ympäristöluvut eivät vaaranna vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä ja tavoitteena on, että tarkkailu- ja muiden seurantatietojen perusteella vesiviljelylaitokset eivät vaaranna vesien hyvän tilan saavuttamista ja ylläpitämistä. Ympäristöministeriö esittää tämän mittarin poistoa tai se tulee muotoilla uudelleen, koska mittari ja tavoite ovat vesien ja merenhoidon lainsäädännön perusteella Suomessa sitovaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja kuvaa nykytilaa, ei tavoitetta tulevaisuudessa. Toiminnan ympäristövaikutusten arvioinnin kehittämisestä tulisi kuitenkin olla tavoitteita ja mittareita, joihin tarvitaan riittävää tietopohjaa, joita voidaan tuottaa seurannan ja tarkkailujen kautta.

Haaranen Tarja
Ympäristöministeriö

Helkimo Johanna
Ympäristöministeriö